

หรือเป็นศาสนาใหม่ ความท้าทายของประเทศไทย

ผศ. ชมพู โกดิรัมย์
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
thitipan@spu.ac.th.

ดูเหมือนว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสังคมไทยได้สร้างความซับซ้อนไปมากทีเดียว โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตที่เคยเป็นอยู่ของเรา การกระจายตัวของเทคโนโลยีไปในทั่วภูมิภาคของโลก บางครั้งอาจเกิดการปะทะกันระหว่างรูปแบบวิถีชีวิตที่มีเทคโนโลยีเป็นพื้นฐาน หากพิจารณาชาติไทย โดยที่ความเป็นชาตินั้น ไม่ใช่หมายถึงการมีแผ่นดิน มีประเทศอยู่อย่างเดียว แต่รวมถึงวัฒนธรรมจริยธรรมและสำนึกร่วมในความเป็นผู้รู้คุณแผ่นดิน เวลาที่เกิดปัญหาแล้วในสังคมเราโดยที่เยาวชนคนที่จะมาสร้างชาติในอนาคตของเราขาดสำนึกและยอมรับในการรักษาขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี ทั้งนี้เป็นเพราะเยาวชนคนรุ่นใหม่ตกอยู่ในกระแสสวัตฤต รวมถึงนิยมชมชอบในกระบวนการของแฟชั่นเพื่อความทันสมัย สิ่งเหล่านี้ดูเหมือนว่าไม่เสียหายอะไรแบบเสียเลือดเสียเนื้อในฉบับปล้นทันด่วน แถมยังเป็นกระแสในสังคมอีก แต่ขอยืนยันว่าเป็นความจริงบางประการในระยะเวลายั่งยืน แต่ในระยะยาวแล้วมันก็เหมือนกับกาฝากที่อยู่บนต้นไม้ใหญ่ในที่สุดแล้วต้นไม้ต้องยืนต้นตายเฉกเช่นกับ ความภาคภูมิใจในความเป็นชาติที่สะสมวิธีคิดในวิถีธรรมคือวิถีพุทธสิ่งเหล่านี้มันกำลังเลือนหายไปจากเยาวชนคนในชาติ เพราะได้ปล่อยใจให้กาฝากทั้งหลายปกคลุมถึงรากจนมองหาดินเดิมแทบไม่เจอ และเรื่องนี้ไม่ได้รับการเหลียวแลจากฝ่ายกระทรวงวัฒนธรรมในฐานะมีหน้าที่เหมือนผู้เฝ้าประตูหน้าบ้าน จากสิ่งแปลกปลอม อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง หากเปรียบเทียบในส่วนของการเมือง เศรษฐกิจแล้วมีความเสียหายต่อชาติบ้านเมืองไม่น้อยไปกว่ากันนัก เมื่อกาลผ่านไปผลิตผลแห่งบรรพบุรุษไทยบางส่วนได้ถูกกลืนกลายเป็นลัทธิวัตถุนิยมที่มีพลังขับเคลื่อน และพลังขับเคลื่อนของลัทธิวัตถุนิยมนี้ได้ไหลบ่าจากเมืองสู่ชนบทที่ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยกันแบบดั้งเดิม เป็นต่างคนต่างอยู่มีลักษณะเป็นปัจเจกบุคคล ตรงจุดนี้ทำให้ชาติจิตสำนึกร่วม ขาดความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและส่วนรวม ทำให้ระบบควบคุมที่มีประสิทธิภาพที่สุดคือความเป็นชุมชน ขาดหาย ขาดการควบคุมในระดับชุมชน(ชั่วชั่งชืดชั่งสงฆ์) ชาติจิตสำนึกเชิงจริยธรรมสูง เป็นผลให้เกิดปัญหาเชิงจริยธรรม เช่น การทุจริต การใส่ร้ายร้ายวันทางการเมือง การหย่าร้าง ค่านิยมเชิงคุณความดีเสื่อม การเบียดเบียนทางเพศในหมู่เยาวชนเป็นต้น โดยเฉพาะในเรื่อง **ค่านิยม** โดยที่ค่านิยมนั้น ซึ่งครั้งหนึ่งคนในสังคมยอมรับร่วมกันว่าหลักธรรมทางศาสนาเป็นสิ่งที่มีความเป็นกรอบแห่งความดีของสังคม และเป็นประเพณีแห่งความเชื่อในฐานะเป็นวิถีชีวิตแห่งความเป็นไทยลดน้อยถอยลง โดยเฉพาะสังคมเมืองเป็นสังคมรอยต่อระหว่าง สังคมจารีต-สังคมวัตถุ (ความคิดแบบตะวันออก-ตะวันตก) มีแนวโน้มให้ความสำคัญกับคุณธรรมและจริยธรรมน้อย ขาดศรัทธาในศาสนา ระบบการให้คุณค่าทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป

แม่แบบทางศาสนาขับเคลื่อน
สังคม

สมาชิกในสังคม

การให้
คุณค่า

แม่แบบของลัทธิบริโภคนิยม
ขับเคลื่อนสังคม

ลัทธิบริโภคนิยม คือตัวขับเคลื่อนพลังความความโลภออกมาแสดงผลซึ่งกลายเป็นกระแสใหญ่อีก กระแสหนึ่งที่ครอบงำทั่วทั้งโลก มีอิทธิพลต่อการเลือกตีค่า ให้ค่ามนุษย์ในเชิงวัตถุมากกว่าความเชิงคุณ ความดีในทุกเพศทุกวัย แม้แต่วัยรุ่นก็ยอมขายตัวเพื่อการได้มีโทรศัพท์มือถือ เลยกกลายเป็นเอาคุณค่า แห่งความเป็นมนุษย์ของตนไปผูกติดอยู่ที่การบริโภค ตัวเองจะมีคุณค่าน่าภาคภูมิใจแค่ไหน ไม่ได้อยู่ที่ คุณค่าที่ดี แต่กลับเชิดชูเงินตรามากกว่าความดี และการเลียนแบบวิถีชีวิตตะวันตกขยายตัวรวมทั้ง มีความนิยมในวัตถุมากขึ้น ความเข้าใจวัฒนธรรมในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตลดลง วัฒนธรรม กลายเป็นส่วนหนึ่งของ สินค้าบริการ โดยเฉพาะการบริการนักท่องเที่ยว อนึ่งลัทธิวัตถุนิยมในฐานะ เป็นตัวกระตุ้นความโลภ ได้เป็นชนวนให้เกิดสงครามระหว่างกัน ในสภาพปัจจุบันนี้ เป็นที่ยอมรับกัน ทั่วไปโดยไม่มีใครแย้ง ว่ากำลังตกอยู่ในวิกฤตการณ์อย่างหนัก ใกล้ต่อความวิनाศยิ่งขึ้นทุกที ทั้งนี้ เนื่องมาจากการที่โลกตกเป็นทาสของวัตถุ หรือวัตถุนิยม ! ที่เป็นอย่างนี้ ไม่ใช่เป็นเฉพาะพุทธศาสนา เป็นหมดทุกศาสนา ; เพราะ ว่าโลกทั้งโลก มันถูกครอบงำด้วยวัตถุนิยม หรือความเจริญอย่าง แผลงใหม่ คนในโลกกำลังหายใจเป็นวัตถุ แล้วก็บูชาวิชาเทคโนโลยีที่จะช่วยให้สำเร็จประโยชน์ สำเร็จตามความต้องการในทางวัตถุ เขาบูชาเทคโนโลยีแทนสิ่งที่เรียกว่าศาสนา. ศาสนาไม่มี วัตถุให้ เหมือนเทคโนโลยี ; ศาสนามีแต่ความรู้แจ้งในฝ่ายจิตฝ่ายวิญญาณให้. ส่วนคนไม่ ต้องการ เพราะว่าเขาเห็นว่า ไม่รู้จะเอาไปทำอะไร ; ฉะนั้นจึงไม่พอใจ ไม่ชอบศาสนา ถือเป็น ของทำให้เสียเวลา เป็นของครีครະ. (พุทธทาส บรรยายในโอกาสงานอบรมครูของทางราชการผู้พักแรมอยู่ที่ค่ายธรรม บុตรมะชายน)

ครั้งหนึ่ง เหล่าศาสนิกของบรรดาศาสนาทั้งหลายล้วนแต่ มีองค์ศาสนาสถิตย์อยู่ในจิตใจ มีหลักธรรม นำทางชีวิต แต่ในปัจจุบันแนวคิดเชิงคุณค่า ความดี ความงาม ณ ปลายทางของชีวิตนั้นได้ถูกแปลก แยกไปบ้างแล้ว เงินกลายเป็นตัวกลางความสัมพันธ์แทนที่ความรักความเอื้ออาทร มองเพื่อน มนุษย์ในฐานะเป็นเหยื่อที่จะเอาประโยชน์ เมื่อเงินกลายเป็นตัวกลาง คนในสังคมจึงทำทุกวิถีทางเพื่อ เป้าหมายคือเงินเพราะเงินสามารถแทนที่ด้วยแก้วสารพัดนึก และเป็นที่ยอมรับของคนในสังคม ดู เหมือนว่าแนวคิดดังกล่าวกำลังมาแรงซึ่ซบในสังคมไทยทำทนายองค์กรรวมแห่งความคิดหลักเช่น มัก น้อย สันโดษ เป็นต้น ดูเหมือนว่าลัทธิวัตถุนิยมนี้เป็นประหนึ่ง(กลายเป็น) ศาสนาใหม่ โดยที่ศาสนา หลักของโลก(พุทธ คริสต์ อิสลาม) มีพิธีกรรมที่คงความศักดิ์สิทธิ์ เพื่อเป็นอุปายนำคนเข้าสู่ศาสนา อีกทั้งยังทำให้ชีวิตมีค่ามีความหมาย และสร้างแรงจูงใจให้ใกล้ชิดความดีอันนิรันดร์ให้แก่ชีวิตหลังตาย แม้สิ่งจูงใจนี้ไม่อาจสัมผัสได้ทางกายแต่ได้กลายเป็นกรอบ เป็นตัวชี้นำสังคมทางจิตวิญญาณ ใน ส่วนของลัทธิบริโภคนิยมนั้นมีแรงดึงดูดไม่น้อยสำหรับคนที่ต้องการให้ชีวิตของตนอยู่ในกระแสโดย

รู้สึกว่าการปฏิบัติหรือสิ่งเสพต่าง ๆ ทำให้ชีวิตมีเป้าหมายนำภาคภูมิใจ โดยผ่านวิธีการ(พิธีกรรม)หลายอย่างเช่นทางการโฆษณา การขายตรง เครดิตการ์ด เป็นอาทิ

ความท้าทายใหม่ในกระแสวัตถุนิยม

โลกในสภาพปัจจุบันเกิดการปะทะระหว่างวัตถุนิยมกับจิตนิยมดั้งเดิม ฐานความคิดอันเป็นตัวกำหนดชีวิตทัศน์ โลกทัศน์กำลังถูกท้าทายจากกระแสใหม่ในนาม วัตถุนิยมที่เดินทางด้วยอำนาจทุนได้อย่างเสรีก้าวข้ามพรมแดน โลกกำลังก้าวหน้าแต่ทางวัตถุ โดยไม่มีความก้าวหน้าทางวิญญาณ ตรงนี้เป็นความท้าทาย สังเกตเห็นจากระดับความให้ความสำคัญ ต่อศาสนาหรือกระแสทางศาสนา เป็นไปอย่างซัดดูแทบหนึ่งสนิทแม้จะมีการเคลื่อนไหวอยู่บ้างเฉพาะในกลุ่มคนเดิมแทบไม่มีการถ่ายเท ไปยังคนวัยรุ่นกลุ่มใหม่เลย ต่างจากกระแสวัตถุนิยมเป็นกระแสที่แรงถึงกระตุ้นเหล่าผู้เสพสุขยิ่งกว่า ศาสนิกเป็นไหนๆ คนในโลกกำลังคิดจะจัดการโลกให้มีสันติภาพได้ โดยอาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจแต่ปรากฏว่าล้มเหลวในทุกเรื่องของสันติภาพ ในขณะที่เดียวกันโลกยังก้าวหน้า ในทางความเห็นแก่ตัวเป็นตัวขับเคลื่อน ควบคู่ไปกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ เข้าปล้มสดมภ์ช่วงชิงเอาวัตถุดิบ และการขยายตลาดแบบผูกขาดในนามผู้ดีภายใต้กลไกของโลกในนาม องค์การการค้าโลก องค์การสหประชาชาติบ้างอันเป็นโลกบาลที่เปิดกว้างได้เข้ามาขับเคลื่อนในระดับความคิดทางสังคมดังนี้

1. ทำให้คนในโลก ค่อย ๆ กลายเป็นคนเห็นแก่ตัวจัด แทนที่ความคิดประเทศชาติ เพื่อส่วนรวม
2. ทำให้คนมีจิตใจเสื่อมทางจริยธรรม กล้าแสดงออกในสิ่งที่เคยปกปิดในเรื่องเพศ สิ่งที่เคยเห็นว่าเป็นเรื่องลามก มีเพศสัมพันธ์อย่างเปิดเผย
3. ทำให้แสวงหาเมืองขึ้นทางการค้าเพื่อระบายสินค้าแสวงหาผลกำไรไร้ขีดจำกัด
4. ทำให้เสียดุลยภาพระหว่าง วัตถุ-จิตใจ โดยมีเป้าหมายแห่งการพัฒนาประเทศที่มักเอียงไปด้านใดด้านหนึ่ง

เท่าที่กล่าวมานี้ น่าจะมองภาพ ความก้าวหน้าทางวัตถุที่ไม่ได้ดุลยภาพทางวิญญาณ เป็นปฐมเหตุแห่งวิกฤตต่าง ๆ โลกใบนี้ สิ่งนี้เรียกได้ว่า ซาดาน ก็เป็นไปได้ สังคมขับเคลื่อนสวนทางความดี โดยแสวงหาวัตถุเกินความจำเป็นเพียงพอยังชีพ สนองอำนาจความอยากอย่างเมามันเป็นที่ประจักษ์แล้วว่า โลกแห่งวัตถุนิยม แพร่ระบาดดุจดังโรคร้าย ปลายทางแห่งความมืดนั้น ความละอายแก่ใจ จิตสำนึกเชิงจริยธรรมและความคิดโดยเห็นแก่ประโยชน์ของชาติ มีความเป็นชาตินิยม ด้วยการทุ่มเทอย่างสุดกำลังทั้งองค์กรศาสนา และรัฐบาลร่วมด้วยช่วยกันกระตุ้นให้เกิดกระแสแห่งธรรมในศาสนา กลับมา